

for oss andre. Det er vanskelig å anbefale boken for Cornwell-debutanter. Begynn heller med de tidligste Scarpetta-bøkene. Selv om jeg tilhører Kay Scarpettas trofaste tilhengere, må jeg innrømme at jeg foretrekker kriminalromaner som er mindre kompliserte – og mer sannsynlige – enn *De dodes bok*.

Magne Nylenna
Helsebiblioteket

Litteratur

1. Akslen LA. Med mikroskopet som våpen. En kommentar til Patricia D. Cornwells kriminalromaner. Tidsskr Nor Lægeforen 1997; 117: 1149–52.
2. Cornwell P. Portrait of a killer. London: Little, Brown, 2002.

Aslak Eira er tilbake!

Thørring J.

Ildens øye

366 s. Oslo: Aschehoug, 2009. Pris NOK 369
ISBN 978-82-03-19550-1

Gynekolog Jorun Thørring er ute med sin fjerde kriminalroman på rad etter den kritikerroste debuten i 2005 (1). Jeg har lest alle. I sitt forfatterskap pendler Thørring mellom Paris og Tromsø. Begge steder er hun av naturlige

grunner lommekjent. Uansett åsted har hovedpersonene hennes nordnorske røtter. Unge Orla Os fra Vesterålen holder styr på den franske metropolen, mens det ligger på samiske Aslak Eiras skuldre å nøste opp og finne løsningen i *Ildens øye* – som i *Glassdukkene* (2).

I hovedsak foregår handlingen i nåtid, men bakgrunnen for begivenhetene ligger flere tiår tilbake i tid. Nærmere bestemt er de knyttet til den store bryggebrannen på havna i Tromsø i 1969. En noe mindre brann i et nybygg i det samme området i 2007 er også med, men betydningen av den er klart mindre, bortsett fra at det første drapet skjer der. Det får begivenhetene til å skyte fart.

To personer som det ble antatt at omkom i storbrannen, har hver sin sentrale rolle. For hvem var det egentlig som døde? Alt fra starten kommer det frem at det i hvert fall ikke var de to som ligger på kirkegården. Spørsmålene tårner seg opp for Aslak Eira og hans lille stab av medarbeidere.

Persongalleriet er stort sett dekkende for det mangfold av aktører som hører hjemme i romanen, og de fleste er troverdig fremstilt. Aslaks hjelpere, i første rekke den

kvinnelige assistenten, er blekere enn i *Glassdukkene*. Det gjelder også de andre på politihuset. Aslaks kvinnelige psykologvenn har lagt bort noen av sine outrerte manerer. Det er kanskje derfor han lykkes bedre i sin egen personlige utvikling av forholdet. Sønnen Niilas er 17 år og en stadig bekymring for alenefaren Aslak. Selv bekymret jeg meg lenge for hvordan jeg skulle plassere Niilas' kjæreste Victoria på 26 år. Minst troverdig er likevel den forhennevende, påstått geniale NTH-studenten som tidlig havnet på fylla. Han har for det første klart å holde seg i live imponerende lenge. Etter hvert henter han dessuten gradvis frem detaljer fra hukommelsen som har ligget under et konstant alkoholslør i nesten 40 år.

Thørring skriver stilrent, og hun har funnet sin stil. Språket er kortfattet, klart og presist. Kapitlene er korte og poengterte. Det er driv over fremstillingen, og som leser ligger man alltid et par hestehoder foran Aslak og hans folk. I likhet med forfatterens forrige bok (3) blir denne likevel litt for lang (4), og Niilas og Victoria tar mye av den overflødig plassen. Etter hvert som flere og flere potensielle gjerningspersoner faller fra, begynte jeg å ane løsningen med rundt 100 sider til gode. Det viste seg at jeg hadde rett, uten at det forringer boken det minste.

Geir Jacobsen

Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Litteratur

1. Thørring J. Skyggemannen. Oslo: Aschehoug, 2005.
2. Thørring J. Glassdukkene. Oslo: Aschehoug, 2006.
3. Thørring J. Tarantellen. Oslo: Aschehoug, 2007.
4. Nylenna M. Orla Os er tilbake! Anmeldelse av: Thørring J. Tarantellen. Tidsskr Nor Lægeforen 2007; 127: 3294.

Kappløp med døden

Bazell J.

Beat the reaper

309 s. New York, NY: Little, Brown and Company, 2009. Pris USD 15
ISBN 978-0-316-03221-6

Hovedpersonen og fortellerstemmen i denne kriminalromanen er turnuslegen Peter Brown ved Manhattan Catholic Hospital, en karakter som ikke er fremmed for bruk av sentralstimulerende midler og grov vold. Gjennom historiske tilbakeblikk forstår vi at legen Peter Brown er identisk med leiemorderen Pietro «Bearclaw» Brwna, som sju år tidligere tystet på mafiaen og fikk ny identitet i regi av vitnebeskyttelsesprogrammet. Problemene begynner i det øyeblikk Brwna blir gjenkjent på sykehuset av en dødssyk mann med tilknytning til mafiaen. Hvis pasienten dør, blir mafiaen

varslet. Dermed begynner et kappløp med døden – det gjelder å holde liv i den dødsyke pasienten og i seg selv. Romanen utfolder seg i løpet av noen hektiske timer på sykehuset, avbrutt av passasjer fra Brwnas fortid. Sykehusmiljøet skildres på en mørk og desillusjonert måte, ikke ulikt det vi finner i klassikeren *House of God* (1).

Romanen engasjerer fra første avsnitt og holder trykket oppe gjennom hele historien. Språket er raskt, røft og bygger opp under dramaet som utfolder seg i et halsbrekkende tempo. Underveis vikles hovedpersonen inn i spektakulære voldsepisoder som ikke ville ha vært malplassert i en Tarantino-film. Det omfattende noteapparatet omfatter informasjon du ikke visste du trengte, om alt fra Beatles' roadier til anatomiske forhold som etter hvert skal vise seg å være av stor betydning for den blodige slutten.

Dette er en underholdende, morsom og lettlest debutbok skrevet av legen Josh Bazell. Boken kan sterkt anbefales både til den kriminteresserte garde (jeg er vanligvis ikke en av dem) og til den som vil slå i hjel (!) noen timer med en god bok. En advarsel for den travle kollega – boken er vanskelig å legge fra seg når man først har begynt!

Lars Frich

Kirurgisk avdeling
Oslo Universitetsssykehus, Aker

Litteratur

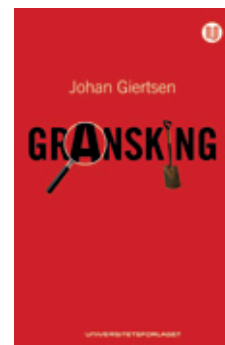
1. Markel H. The House of God. 30 years later. JAMA 2008; 299: 227–9. <http://jama.ama-assn.org/cgi/content/full/299/2/227> (1.8.2009).

En ekstraordinær undersøkelsesform

Giertsen J.

Gransking

270 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.
Pris NOK 399
ISBN 978-82-15-01234-6

Når noe går galt, kommer kravet om gransking fort opp. Men hva skiller gransking fra hva vi på godt norsk kaller en undersøkelse? Forfatteren mener betegnelsen «gransking» bør forbeholdes spesielt grundige undersøkelser som

iverksettes etter større ulykker (f.eks. Alexander Kielland-ulykken i Nordsjøen, gruveulykken på Svalbard eller Scandinavian Star-brannen) eller andre ekstraordinære begivenheter der det reises spørsmål om brudd på lov eller om skjønn innen lovens

ramme har vært forsvarlig (eksemplifisert ved granskinger av Fritz Moen-saken, mulig misligheter i Oslo kommune eller Lillehammer-drapet).

Denne avgrensningen har sine problemer, ettersom ordet «gransking» i dagligtale anvendes vesentlig bredere. Forfatteren, som er professor i rettsvitenskap, erkjenner at betegnelsen ikke er entydig og påpeker også at det foreløpig ikke finnes lovverk som regulerer området. Avgrensningen oppleves likevel som nyttig. Når styret i en institusjon starter undersøkelser, ligger dette i de fleste tilfeller innen det tilsyn og kontrollarbeid som et styre er pålagt gjennom sin instruks. Slike undersøkelser utføres som oftest av ansatte, eventuelt supplert med eksperter på særskilte områder. Gransking dreier seg om vesentlig mer alvorlige forhold og kjennetegnes ved at de som utfører arbeidet skal være uavhengige av institusjonen og at andre enn granskingsutvalget har ansvaret for oppfølging av utvalgets rapport.

Denne er ingen lett tilgjengelig bok for ikke-jurister. Målgruppen er jurister, og teksten er tung og særdeles detaljert inndelt i titler, undertitler, punkter og underpunkter som jurister liker så godt. Likevel er boken av interesse også for andre, og særlig ledere på høyt nivå i store institusjoner. Når en situasjon oppstår som fordrer gransking, er det lett å trå feil. Mye kunne blitt annerledes hvis de som styrte Valla-saken, hadde lest denne teksten på forhånd. Innledningskapitlet og kapitlet som drøfter etablering av granskingsutvalg er særlig leseverdige for ikke-jurister. Som dekanus ved Det medisinske fakultet satt jeg sentralt i granskingen av forskningsskandalen begått av Jon Sudbø, og nikker gjenkjennende til de situasjoner og avveininger som forfatteren gjør. Hensynet til tillit og rettsikkerhet står helt sentralt i vurderingen av om man skal iverksette det store apparatet som en gransking innebærer.

Boken inneholder en oversikt over 68 granskingsrapporter avgitt i perioden 1945–2008. Det er litt uklart om dette er et utvalg blant – eller en fullstendig opplisting av – rapporter som fyller forfatterens definisjon av gransking. Her finnes det imidlertid bare tre eksempler på granskinger knyttet til helsevesenet. Det er Reitgjerdet-rapporten fra 1980, Sudbø-saken fra 2006 og rapporten fra utvalget som gjennomgikk meningokkforkjøret fra 2007.

Jeg tror helsevesenets ledere bør forberede seg på flere granskinger i årene som kommer. Da bør denne boken fiskes ned fra bokhyllen før arbeidet settes i gang.

Stein A. Evensen

Fakultetsdivisjon Rikshospitalet
Universitetet i Oslo

God lærebok om forskningsfusking

Wells F, Farthing M, red.

Fraud and misconduct in biomedical research
300 s, tab, ill. 4. utg. London: RSM Press, 2008.
Pris GBP 45
ISBN 978-1-85315-786-8

Finnes det statistiske metoder som kan hjelpe til med å avsløre fusking med data i vitenskapelige arbeider? Hvilke strikte prosedyrer bør følges i overvåkingen av legemiddelutprøvinger? Hvor avhengig er avsløring av misligheter innen forskningen av varslere (whistleblowers) og hvor ille har det vanligvis gått dem?

Denne boken gir svar på disse og mange andre spørsmål. Den er nå kommet i 4. utgave, med 15 bidragsyttere fra Europa og fire fra USA. I forordet lanseres den som en «standard text», men også som en nyttig referansekilde for dem som har ansvar for å undervise i forsknings- og publikasjonsetikk. Dessuten fungerer den som guide for dem som skal følge opp beskyldninger om misligheter.

Det er fascinerende hvor vanskelig det har vært å bli enig om hva som er forskningsfusking. Følgende definisjon av «misconduct» ble lansert i USA i 1989, under kongressens påtrykk: «Fabrication, falsification, plagiarism or other practices that seriously deviate from those that are commonly accepted within the scientific community for proposing, conducting or reporting research.» Motstanden skulle vise seg å bli heftig, spesielt fra forskerhold, slik at «or other practices» måtte sløyfes, etter årelang strid. Men her i Norge har vi tatt med dette tillegget, selv om det kan føre til tolkingsvansker. I lov om behandling av etikk og redelighet i forskningen (forskningsetikkloven) står det: «og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning». Det betyr likevel at «snusk» i form av brudd med Vancouver-reglene, misvisende presentasjon av forskningsfunn, doble og oppsplittede publikasjoner (salamipublikasjoner) nok oftest faller utenfor lovens virkeområde.

Jane Barrett (s. 272) sammenfatter mye av det viktigste når hun påpeker at regler og retningslinjer bare er nyttige hvis de vedlikeholdes, anvendes, gir klare anvisninger til varslere om hvordan de skal gå frem, og dessuten fastslår at misligheter ikke vil tole-

res, men blir straffet. Å ikke ta affære når brudd med god vitenskapelig praksis mistenkes, er i seg selv brudd med god vitenskapelig praksis.

Mesteparten av boken er lettlest og interessant, men noen kapitler blir for tekniske for en vanlig leser. Boken er godt oppdatert, men den siste utviklingen her i landet, med forskningsetikkloven (2007) og helseforskningsloven (2009), er ikke kommet med. Den har nyttige tabellariske oversikter. Siden målgruppen sies å inkludere også ferske forskerstuderenter og etablerte forskningsveiledere, er det fristende å etterlyse kasuistikker (cases), hvis utredning ikke skal være enkle, men kunne by på interessante diskusjoner i ph.d.-utdanningens etikkinnslag.

Jeg skulle tro de fleste norske lesere kunne klare seg lenge med det som sies om emnet i *Forskningshåndboken* (1), lærebøkene som brukes i grunnkursene i ph.d.-utdanningen ved de medisinske fakultetene, etikkbiblioteket (2) og rapporten om misligheter og irregulariteter som i år kom fra Universitets- og høgskolerådet (3).

Haakon Breien Benestad

Avdeling for fysiologi
Universitetet i Oslo

Litteratur

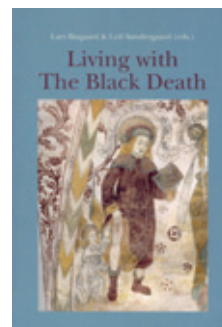
1. Carlsen KC, Staff A, red. *Forskningshåndboken: fra idé til publikasjon*. 3. utg. Oslo: Ullevål universitetssykehus, 2007.
2. *Forskningsetisk bibliotek*. De nasjonale forskningsetiske komiteer. www.etikkom.no/FBIB (9.11.2009).
3. *Misligheter og irregulariteter i UH-sektoren: en kartlegging med forslag til forebyggende tiltak*. Rapport fra arbeidsgruppe nedsatt av Universitets- og høgskolerådet. Oslo: Universitets- og høgskolerådet, 2009. www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/misligheter_og_irregulariteter_i_uh-sektoren (9.11.2009).

Blandet om pest

Bisgaard L, Søndergaard L, red.

Living with the black death

233 s, tab, ill. Odense: Syddansk
Universitetsforlag, 2009. Pris DKK 198
ISBN 978-87-7674-389-5

En epidemi av byllepest kom til Hongkong fra andre deler av Kina sommeren 1894. Den ansvarlige bakterien ble raskt identifisert av sveitseren Alexandre Yersin (1863–1943) og kalles i dag *Yersinia pestis*. I sin første publikasjon om funnet hevdet Yersin at han ikke bare hadde